

MELBOURNE FORUM on Constitution-Building

CONSTITUTION
TRANSFORMATION
NETWORK

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသေးစိတ်လေ့လာချက်စာတမ်းအမှတ်(၁)

ဇွန်လ၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်

အကျဉ်းချုပ်

ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသေးစိတ်လေ့လာချက်စာတမ်း တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးပါသောအပြောင်းအလဲများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် အခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းအကြား ရွေးချယ်မှုကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း၏ အစောပိုင်းအဆင့်များ၌ ထွက်ပေါ်လာသော ဤရွေးချယ်မှုများသည် အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် သက်ရောက်နိုင်မှုရှိပြီး တရားဝင်မှုရှိသော အပြောင်းအလဲတစ်ရပ်အဖြစ် လူအများလက်ခံနိုင်စေရန်အတွက်လည်း အရေးပါမှုရှိသည်။ အခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းအကြား ရွေးချယ်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း၏ အောင်မြင်မှုအပေါ် တွင်လည်း သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည်။

ဤစာစဉ်များ အကြောင်း

အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ မဲလ်ဘုန်းဖိုရမ် သည် Constitution Transformation Network (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကွန်ရက်) နှင့် International IDEA တို့ ပူးပေါင်းစီစဉ်လုပ်ဆောင်သော စင်မြင့်တစ်ခုဖြစ်သည်။

၎င်းသည် ဒေသတစ်ဝှမ်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ ပညာရှင်များနှင့် လက်တွေ့လုပ်ဆောင်သူများအား အတူတကွစုဝေးကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တစ်ကမ္ဘာလုံး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နားလည်နိုင်စေရန် အရေးကြီးသည့် အကြောင်းအရာများအပေါ် အတွေးအမြင်များ မျှဝေဖလှယ်နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်သည်။

ဤစာစဉ်များသည် မဲလ်ဘုန်းဖိုရမ်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သော အတွေးအမြင်များကို လွယ်လင့်တကူလက်လှမ်းမီသိရှိနိုင်စေရန် လက်တွေ့အခြေပြုနည်းလမ်းဖြင့် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးထားသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသေးစိတ်လေ့လာချက်များကို ပိုမိုဖတ်ရှုလို၍ဖြစ်စေ မဲလ်ဘုန်းဖိုရမ်အကြောင်း ပိုမိုလေ့လာလို၍ဖြစ်စေ Constitution Transformation Network (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကွန်ရက်)၏ အောက်ပါဝဘ်ဆိုဒ်သို့ သွားရောက်လေ့လာနိုင်ပါသည်။

<<http://law.unimelb.edu.au/constitutional-transformations #mf>>

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်း

နိဒါန်း

ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသေးစိတ်လေ့လာချက်စာတမ်း တွင် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးပါသောအပြောင်းအလဲများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် အခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းတို့အကြား ရွေးချယ်မှုကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း၏ အစောပိုင်းအဆင့်များ၌ ထွက်ပေါ်လာသော ဤရွေးချယ်မှုသည် အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် သက်ရောက်နိုင်မှုရှိပြီး တရားဝင်မှုရှိသော အပြောင်းအလဲတစ်ရပ်အဖြစ် လူအများလက်ခံနိုင်စေရန်အတွက်လည်း အရေးပါမှုရှိသည်။ အခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းအကြား ရွေးချယ်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း၏ အောင်မြင်မှုအပေါ်တွင်လည်း သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည်။

မည်သို့ပင် အရေးကြီးလင့်ကစား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်း စသည့် ရွေးချယ်စရာနှစ်ခုလုံးသည် မူအားဖြင့်ဖြစ်နိုင်လျှင်တောင်မှ ယင်းတို့မှ ရရှိနိုင်သော အကျိုးအမြတ်များ နှင့် အန္တရာယ်များကို အမြဲတမ်းတော့ ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိကြပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် ထိုရွေးချယ်စရာနှင့်သက်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဦးဆောင်နေသူများကသာ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်လေ့ရှိပြီး ပြည်သူများပါဝင်ဆွေးနွေးနိုင်ခွင့် မရှိသလောက်နည်းပါးသည်။

ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသေးစိတ်လေ့လာချက်စာတမ်း တွင် မေးခွန်းသုံးခုကို စဉ်းစားဖြေရှင်းထားသည်။

၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် ရေးဆွဲခြင်းနှင့် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်ကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းတို့အကြား ကွာခြားချက်က အဘယ်နည်း။

- ၂။ အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းတို့အကြား ရွေးချယ်မှု အပေါ် မည်သည့်အချက်များက လွှမ်းမိုးနေသနည်း။
- ၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းတို့အကြား ရွေးချယ်မှု၏အရေးပါမှုမှာ အဘယ် နည်း။

၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် ရေးဆွဲခြင်းနှင့် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်ကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းတို့ အကြား ကွာခြားချက်က အဘယ်နည်း။

ရေးသားထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို သိသာသောအပြောင်းအလဲများပြုလုပ်ရန် စဉ်းစားရာတွင် အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် အခြေခံဥပဒေတစ်ခုလုံးကို အသစ်ပြန်လည် ရေးဆွဲမည်လား၊ သို့မဟုတ် ရှိပြီးသား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမည်လား ဆိုသည်ကို ဆုံးဖြတ်ကြရသည်။ ထိုနှစ်ခုအကြား ကွာခြားချက်သည် အမြဲတမ်းရှင်းလင်းပြတ် သားမှု ရှိမနေပါ။ ၎င်းမှာ ထိုကွာခြားချက်သတ်မှတ်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် စံနှုန်းများအပေါ် များစွာမူတည်သည်။

၁.၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းအကြား လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ကွာခြားချက်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ် ရေးဆွဲခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲရာတွင် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် ထိုရေးသားထား သော အခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်အား ထောက်ခံအတည်ပြုခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ (အခြေခံဥပဒေ တစ်ရပ်တည်ရှိပြီးသားဖြစ်ပါက) ထိုတည်ဆဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အသစ်တစ်ခုနှင့် လုံးဝ ပြန်လည်အစားထိုးခြင်းဖြစ်သည်။ အခြေအနေပေါ်မူတည်ကာ (က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သစ်တစ်ရပ်အား ယခင်အခြေခံဥပဒေဟောင်းနှင့် လုံးဝအဆက်ဖြတ်တောက်ပြီး အခြေခံဥပဒေ သစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲရန် တရားနည်းလမ်းကျမှုရှိသည်ဟု အများကလက်ခံသော လုပ်ငန်းစဉ်အသစ် များအတိုင်း ရေးဆွဲနိုင်သည်။ သို့မဟုတ် (ခ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်အား ယခင် အခြေခံဥပဒေဟောင်းတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ပြင်ဆင်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတိုင်း သို့မဟုတ် အချို့သောဖြစ်ရပ်များတွင် အသစ်ပြန်လည်ရေးဆွဲခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတိုင်း လုပ်ဆောင်ကာ ယခင်အခြေခံဥပဒေဟောင်း၏ တရားနည်းလမ်းကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်း အမှီသဟဲပြုခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

ထိုနည်းလမ်းနှစ်ရပ်အကြားက ကွာခြားချက်များကို သီရိလင်္ကာနိုင်ငံဖြစ်ရပ်က ပုံဖော်ပြသ နေသည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲမှတစ်ဆင့် ပြည်သူများက ပေးအပ်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ရရှိပြီးနောက် ၁၉၇၂ ခုနှစ်တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ဝင်များ အားလုံးပါဝင်သော တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှာခံသည် အခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ် မူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်း၊ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်းကို ၁၉၄၆ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အစား ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ရေးဆွဲဆောင်ရွက်ပြီး အခြေခံဥပဒေသစ် တစ်ရပ် အစားထိုးခဲ့သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် အခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ် ကို ၁၉၇၂ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအစားထိုးခြင်း လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများအတိုင်းရေးဆွဲခဲ့ပြီး လွှတ်တော်၏သာလွန်အများစုဆန္ဒဖြင့် အတည်ပြုခဲ့သည်။

တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးပါသောအပြောင်းအလဲများကို လက်ရှိဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအား ပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့်လည်း ရရှိနိုင်ပါသည်။ အခြေခံဥပဒေများအလိုက် ၎င်းပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ကွာခြားနိုင်သော်လည်း အများအားဖြင့် ထိုလုပ်ထုံး လုပ်နည်းများသည် သာမန်ဥပဒေများရေးဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ခြင်းထက်ပိုမိုခက်ခဲသည်။ အနက်ဖွင့်ဆိုရသော် ၎င်းသည် တည်ဆဲဥပဒေကို ထိန်းသိမ်းလိုက်နာခြင်းဖြင့် ပြင်ဆင်လုပ် ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ခုလုံးပြန်လည်ရေးဆွဲခြင်းအကြား သိသာ သော ကွာခြားချက်တစ်ခုသည် တည်ဆဲဥပဒေကို ထိန်းသိမ်းလိုက်နာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စရပ် သည် အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် ပိုမိုရှုပ်ထွေးလေ့ရှိသည်။ ဥပမာ တောင်ကိုရီးယားနိုင်ငံအပါအဝင် အချို့သောနိုင်ငံများတွင် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို သိသိသာသာ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲ လိုက်ခြင်းသည် အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်မိတ်ဆက်ခြင်းကဲ့သို့ပင် ဖြစ်နေနိုင်သည်။

အကြောင်းအရာရှင်းလင်းမှုရှိစေရန် ရှေ့ရှုလျက် ဤစာတမ်းတွင် တင်ပြထားသော အခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းသည် တစ်ခုလုံးပြန်လည်အစားထိုးခြင်းမဟုတ်ဘဲ တည်ဆဲအခြေခံ ဥပဒေပါ အချို့သောပြဋ္ဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကိုသာ ပြင်ဆင် ပြောင်းလဲခြင်းအကြောင်း တင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ဖန်ဤစာတမ်းတွင် တင်ပြထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲခြင်းသည် တည်ဆဲဥပဒေကို ထိန်းသိမ်းလိုက်နာခြင်းရှိသည် ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ လက်ရှိအခြေခံဥပဒေအား အသစ်ဖြင့် တစ်ခုလုံးပြန်လည်အစားထိုးခြင်း အကြောင်း တင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ် ရေးဆွဲခြင်းအကြောင်း ရှင်းလင်းရာတွင် တည်ဆဲဥပဒေကို ထိန်းသိမ်းလိုက်နာသော ဖြစ်ရပ်များနှင့် မလိုက်နာသော ဖြစ်ရပ်များကို သင့်လျော်သလို ခွဲခြားဖော်ပြသွားပါမည်။

၁.၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ 'အသစ်' နှင့် 'ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲထားသော' ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအကြား အရေးပါသောကွာခြားချက်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာကို သိသိသာသာပြောင်းလဲလိုပါက ယေဘုယျ အားဖြင့် လုံးဝဥသို့ အခြေခံဥပဒေအသစ်ဖြင့်သာ ထိရောက်မှုရှိမည်ဖြစ်ပြီး သိသာမှုနည်းသော အပြောင်းအလဲများကိုမူ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းဖြင့် ရရှိနိုင်သည်ဟုယူဆကောင်း ယူဆနိုင်ကြသည်။ ဤယူဆချက်တွင် အားသာချက်အချို့ရှိသည်။ အပြောင်းအလဲတစ်ခုရရှိလိုရုံ လောက်မျှဖြင့် အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ခုလုံးကို ရေးဆွဲခြင်းသည် ကြီးလေးသောတာဝန်ဖြစ် သောကြောင့် များသောအားဖြင့် ထိုနည်းလမ်းကို မလုပ်ဆောင်ကြပါ။ အခြားတစ်ဖက်တွင် ဥပမာအားဖြင့် တစ်ပြည်ထောင်စနစ်မှ ဖက်ဒရယ်စနစ်ပြောင်းလဲခြင်းကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ကြီးမားသော အပြောင်းအလဲများပြုလုပ်ရန်လိုအပ်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် အစိတ်အပိုင်းများအားလုံး တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း အလုပ်ဖြစ်ရန်အတွက် အခြေခံဥပဒေအသစ် တစ်ရပ်လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

သို့သော် လက်တွေ့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်နှင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအကြား ကွာခြားချက်ကို ထိုကဲ့သို့ သတ်မှတ်ခြင်းသည် ရှင်းလင်းမှုရှိရန် လိုအပ်သည်။

ဥပမာ အခြေအနေများအပေါ်မူတည်ကာ တစ်ချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲချက်များသည် အလွန်များပြားသောကြောင့် အကြောင်းအရာအားဖြင့် အခြေခံ

**အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်
ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲ
ခြင်းတို့အကြား ရွေးချယ်မှုအပေါ်
အချက်များက စုပေါင်းလွှမ်းမိုးနေ
ပါသည်။ ထိုအချက်များတွင် တည်
ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်
၏ အဆင့်နှင့်အခြေအနေ၊
နိုင်ငံရေး နှင့် လမ်းစဉ်များစံမံ
ထိန်းချုပ်မှု၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ
ဥပဒေဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ
ပါဝင်သည်။**

ဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်နေတတ်ပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသည် ထိုကဲ့သို့သော ဥပဒေတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၂ ခုနှစ်အထိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲခြင်းများကို ဆက်တိုက်လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေစနစ်ကို သိသာသော ပြန်လည်ပြင်ဆင်တည်ဆောက်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ မူလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး ထိုပြင်ဆင်ချက် အလုံးစုံကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းနည်းဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲသော်ငြား ပြဋ္ဌာန်းချက် အကြောင်းအရာများသည် ယခင်အခြေခံဥပဒေဟောင်းနှင့် အတော်များများ ပြန်တူနေခြင်း မျိုးရှိနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၏ ၁၉၈၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် သည် ယခင်အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟောင်းနှင့် ဥပဒေကြောင်းအရ လုံးဝအဆက်ဖြတ်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း သမ္မတစနစ်အပါအဝင် ယခင်အခြေခံ ဥပဒေဟောင်း၏ အကြောင်းအရာတော်တော်များကို ပြန်လည်ထည့်သွင်းထားသည်။ အလားတူပင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ၎င်း၏သမိုင်းကြောင်းတစ်လျှောက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အသစ်များ ပေါ်ထွက်ခဲ့သော်လည်း ဘုရင်စနစ်နှင့်စပ်လျဉ်းသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ပါလီမန်ပုံစံ အစိုးရ၊ နိုင်ငံရေးစနစ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များသည် အတော် များများ အတူတူပင်ဖြစ်နေဆဲဖြစ်သည်။

၂။ အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်း အကြားရွေးချယ်မှုအပေါ် မည်သည့်အချက်များကလွှမ်းမိုးနေသနည်း။

အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းတို့အကြား ရွေးချယ်မှု အပေါ် အချက်အလက်များက စုပေါင်းလွှမ်းမိုးနေပါသည်။ အချက်တစ်ခုချင်းစီ၏ အရေးပါ မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သော နိုင်ငံ၏ နောက်ခံအခြေအနေပေါ်မူတည်ပြီး ကွဲပြားပါသည်။

၂.၁။ တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အနေအထား

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းကို မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ လုပ်ဆောင်သင့်မသင့် သို့မဟုတ် ဖြစ်နိုင်ချေရှိမရှိအပေါ်ကို တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက သက်ရောက်နေခြင်းဖြစ်သည်။

တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမရှိသော နေရာတွင် အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် ရေးဆွဲ ရန်လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့သောဖြစ်ရပ်များကို လွတ်လပ်ရေးရပြီးခါစ နိုင်ငံသစ်များတွင် အများဆုံးတွေ့ရလေ့ရှိပြီး ထိုနိုင်ငံများတွင် ၎င်းတို့၏ အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ အစိုးရတည် ဆောက်ပုံများကို တရားဝင်ဖွဲ့စည်းရန်နှင့် နိုင်ငံဖြစ်တည်မှု၊ လွတ်လပ်မှုကို အမှတ်အသားပြုရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ကို ရေးဆွဲကြသည်။ တီမော်လက်စ်တီနိုင်ငံသည် ဥပမာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ တီမော်လက်စ်တီနိုင်ငံသည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ၂၀၀၂ ခုနှစ် တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ် တစ်ရပ်လိုအပ်သည်ဟု စဉ်းစားနိုင်သော နောက်ထပ်အခြေအနေတစ်ခုမှာ ယခင်က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရှိသော်လည်း ယင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းပြီးနောက် သို့မဟုတ် အစားထိုးပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အချိန်အတော်အကြာထိ အလုပ်မဖြစ်သော

အခြေအနေမျိုးဖြစ်သည်။ ဖီဂျီနိုင်ငံသည် ထိုကဲ့သို့ ဥပမာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဖီဂျီနိုင်ငံတွင် ၂၀၀၉ ခုနှစ်၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟောင်းကို ဖြတ်သိမ်းပြီးနောက် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ကို ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ဤဖီဂျီဥပမာတွင်တွေ့ရသော အခြေအနေမျိုးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ် ရေးဆွဲမည်လား သို့မဟုတ် ယခင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြန်လည်ကျင့်သုံးမည်လားဆိုသည့်အပေါ် အမြင်ကွဲပြားမှုများ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဖြစ်ပေါ် နိုင်သည်။

တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အများ၏ အလွန်တရားလေးစားမှုကို ရရှိထားပြီး နက်နဲသော အမှတ်သင်္ကေတများကို ထည့်သွင်းကိုယ်စားပြုမှုရှိထားပါက ပြင်ဆင်ခြင်းနည်းဖြင့် သာ ထိရောက်အရေးပါသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲများကို လုပ်ဆောင် ခြင်းသည် ပိုမိုသင့်လျော်မည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တွန်ဂါနိုင်ငံ ၁၈၇၅ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် ခိုင်မာကြာမြင့်စွာတည်ရှိနေခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုကို ကာကွယ် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းနှင့် ဘုရင်စနစ်ကို လေးစားသမှုရှိခြင်းတို့ခြင်းကြောင့် ၎င်းအခြေခံဥပဒေကို နက်နဲစွာ လက်ခံကျင့်သုံးကြသည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ဘုရင်၏ အဓိကလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို လွှဲပြောင်းရန်နှင့် ထိုအာဏာများကို ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားပြုအစိုးရမဏ္ဍိုင်များ၏ လက်ထဲ တွင် ထားရှိရန်၊ ထို့အပြင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ စုဖွဲ့ပုံကို ပြန်လည်သတ်မှတ်တည်ဆောက်ရန် အတွက် သိသာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအပြောင်းအလဲများကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုသို့ ပြုလုပ်ရာတွင် မူလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းနည်းဖြင့်သာ ပြုလုပ် ခဲ့သည်။

တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အများ၏ အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို မရရှိသောအနေ အထားတွင် အသစ်သော အစပြုမှုလုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ကို ရေးဆွဲနိုင်သည်။ တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အာဏာရှင်ဆန်မှု၊ ကိုလိုနီဆန်မှုနှင့် ဖိနှိပ် သောအုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ၎င်း၏တရားဝင်မှုသည် ပျက်သုဉ်းသွားမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် အာဏာရှင်မားကိုစ်အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်ကျရှုံးပြီးနောက် အစိုးရသည် ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်ကို တစ်ဖက်သက် ကြေငြာခဲ့ပြီး ထိုကြားဖြတ်အခြေခံဥပဒေထဲတွင် ၁၉၈၇ အပြီးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် တစ်ရပ်ရေးဆွဲရန်အတွက် နည်းလမ်းများ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားခဲ့သည်။ ထို့အတူပင် နီပေါနိုင်ငံ တွင်လည်း ပဋိပက္ခချုပ်ငြိမ်းစေခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ထဲတွင် နိုင်ငံကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်ဖြင့် လုံးဝပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။

၂.၂။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက်များ

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပြောင်းအလဲ များကို မည်သို့အကောင်းဆုံးလုပ်ဆောင်မည်ဆိုသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် သက်ရောက်နိုင် သည်။

နိုင်ငံရေးအရ နည်းလမ်းတစ်ခုသည် အခြားနည်းလမ်းတစ်ခုထက် **ပို၍ဖြစ်လွယ်မှုရှိသည်** ဟု ယူဆကောင်းယူဆနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရန် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ သာလွန်အများစုဆန္ဒမဲလိုအပ်ပြီး ထိုဆန္ဒမဲရရှိရန် မဖြစ်နိုင်သောအနေအထား တွင် ယခင်ဥပဒေကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းလိုက်နာခြင်းမရှိဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် ရေးဆွဲခြင်းသည် ပို၍ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည်။ ထို့အတူပင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲ ရန်အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်သည် ခက်ခဲပြီးအောင်မြင်မှုရရှိရန် မလွယ်ပါက (ဥပမာ - ပြည်လုံးကျွတ်

ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲ) ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများသည် အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းနည်းလမ်းဖြင့် သာ အပြောင်းအလဲများ သေချာမှုရှိစေရန် ရွေးချယ်လုပ်ဆောင်မည်ဖြစ်သည်။

အချို့အခြေအနေများတွင် အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းသည် ကြီးမားသော အပြောင်းအလဲ လုပ်ဆောင်လိုသူများနှင့် သိသာသော မည်သည့်အပြောင်းအလဲကိုမှ မလုပ်ဆောင်လိုသူများ အကြား ညှိနှိုင်းမှု တစ်ခုအနေဖြင့် ကိုယ်စားပြုပုံဖော်ပေးနိုင်သည်။ ဤနည်းလမ်းက အပြောင်း အလဲလိုလားသူများအား တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုအချို့ရရှိစေရန် သေချာစေနိုင်ပြီး အတိုက်အခံ သမားများအတွက်မူ အပြောင်းအလဲလုပ်ဆောင်မှုနယ်ပယ်ကို တက်နိုင်သမျှ ကန့်သတ်ထားနိုင် စေသည်။ တရုတ်သမ္မတနိုင်ငံ (ထိုင်ဝမ်) သည် အများနှင့်မတူ ထူးခြားသော ဥပမာတစ်ရပ်ကို ပေးပါသည်။ ၎င်းတွင် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို (အနည်းဆုံးဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၏အသွင်ပုံသဏ္ဍာန်ကို) ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရှိလိုသော ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးအင်အားစုများ ၏ ဆန္ဒအား တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု စသည့် ပြင်ပဖိအားများ ဖြင့် အားဖြည့်ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည်။

နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းကို လက်ရှိနိုင်ငံရေးအစီအစဉ်များအား မည်သည့်အခြေအနေတွင်မဆို ထိန်းသိမ်းထားရှိနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ပိုမိုသဘောကျနှစ်ခြိုက်နိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ် ရေးဆွဲရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာကဏ္ဍအားလုံး နှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများ ဖြစ်လာနိုင်ပြီး အပြောင်းအလဲများသည်လည်း အထိန်း အချုပ်မရှိ ပေါ်ပေါက်လာမည်ဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းသည် ဆွေးနွေးရေးစားပွဲပေါ်တွင်ရှိသော အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပြဿနာ ရပ်များကို တိကျစွာသတ်မှတ်နိုင်စေပြီး အပြောင်းအလဲပြုလုပ်မည့် နယ်ပယ်အတိုင်းအတာကို ပိုမိုကန့်သတ်နိုင်ပါသည်။

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသည် ဤအကြောင်းအရာများနှင့်ပတ်သက်ပြီး လက်တွေ့ဥပမာတစ်ရပ် ကို ပေးပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီဖော်ဆောင်ရေးလမ်းစဉ်ကို ပံ့ပိုးရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပြောင်းအလဲများကို ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၂ ခုနှစ်အတွင်း အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းနည်းဖြင့် လေးကြိမ်တိုင်တိုင် အတွဲလိုက်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့လုပ် ဆောင်ရာတွင် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်မည် လား သို့မဟုတ် အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲမည်လားဆိုသည့် ရွေးချယ်မှုဆိုင်ရာ ဆွေး နွေးမှုအများအပြား ရှိခဲ့သည်။

ယင်းလုပ်ငန်းစဉ် အစောပိုင်းအဆင့်များတွင် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းနည်းကိုသာ ပိုမို ကြိုက်နှစ်သက်ရခြင်းက ၁၉၄၅ လွတ်လပ်ရေး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်း ထားလိုသည်ကိုပြသနေပြီး အထူးသဖြင့် အခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းတွင်ပါရှိသော **ပန်ကစီလာ** အခြေခံမူများကို ထိန်းသိမ်းလိုကြသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ချက်များကို အခြေခံ ဥပဒေစာသားထဲတွင် ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းလိုက်မည့်အစား ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပခြင်းဖြင့် သာ ထည့်သွင်းသင့်သည်ဟု အစောပိုင်းငြင်းခုံမှုများရှိခဲ့ခြင်းကလည်း အခြေခံဥပဒေဟောင်းအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းလိုသည့် ဆန္ဒကိုပြသနေပြန်သည် (သို့သော် နောက်ပိုင်းပြင်ဆင်မှုများတွင် ထိုအကြံဉာဏ်ကို မကျင့်သုံးခဲ့ပါ)။ အခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲခြင်းထက် အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင် ပြောင်းလဲခြင်းကိုသာ ပိုမိုကြိုက်နှစ်သက်ရသည့် နောက်ထပ်အကြောင်းအရင်းတစ်ခုမှာ ၁၉၄၅ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အမျိုးသားရေးအမှတ်လက္ခဏာကိုထိန်းသိမ်းလိုခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် ဆက်စပ်သောပြဿနာများပေါ်ပေါက်လာမည်ကို ရှောင်ကြဉ်လိုခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။

၂.၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာ

နိုင်ငံအတော်များများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးပါသော အပြောင်းအလဲများ မည်သို့ဖြစ်ရမည် သို့မဟုတ် မည်သို့ဖြစ်သင့်သည်ဆိုသည့်အပေါ် လွှမ်းမိုးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများရှိသည်။

ယခင်ဥပဒေကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားခြင်း သည် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများတွင် အခြားနိုင်ငံရှိ အစဉ်အလာများထက် ပို၍အရေးကြီးနိုင်သည်။ ထိုကဲ့သော အခြေအနေမျိုးတွင် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးပါသော အပြောင်းအလဲများကို အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းနည်းဖြင့် သို့မဟုတ် ယခင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန်ပိုမိုအားသန်ကြသည်။ နှစ်မျိုးလုံးတွင် ချွင်းချက်များရှိသည်ဟု တူညီစွာသတ်မှတ်ပါက အင်္ဂလိပ်ရိုးရာဥပဒေလွှမ်းမိုးထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာရှိသည့် နိုင်ငံများသည် ယခင်ဥပဒေအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားခြင်းကို ပိုမိုအားသန်လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ဤအကြောင်းအရာသည် အပြောင်းအလဲကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းနည်းဖြင့် ရယူခဲ့သော အိန္ဒိယ၊ ပါပူဝါနယူးဂီနီ နှင့် စင်ကာပူနိုင်ငံတို့၏ သမိုင်းကို ရှင်းပြနေသည်။

ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် အခြားဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများသည် ယခင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟောင်းများအပေါ် ဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာ မှီတည်မှုမရှိဘဲ အခြေခံဥပဒေတစ်ရပ် ရေးဆွဲပြောင်းလဲရေးအာဏာဖြင့် ကြီးမားသောအပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်ခြင်းကိုလက်ခံနိုင်သည် သို့မဟုတ် ထိုသို့ပြုလုပ်ရန် ထောက်ခံမှုလိုအပ်နိုင်သည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသည် အလွန်ထူးခြားသောအခြေအနေဖြင့် ဥပမာတစ်ရပ်ပေးသည်။ ၎င်းတွင် ၁၉၈၇ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြည်သူ့တော်လှန်ရေးအခြေအနေအတွင်း အာဏာရှင်အစိုးရကိုပယ်ချကာ ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးအသစ်ကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

ယင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို သမ္မတအာဂီနိုလက်ထက် တော်လှန်ရေးအစိုးရက တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းရန်နှင့် အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ကို အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကော်မရှင်ဖွဲ့ပြီးရေးဆွဲရန် ကြေငြာခြင်းဖြင့် အစပြုခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ ယခင်ဥပဒေဟောင်းနှင့် လုံးဝအဆက်ဖြတ်တောက်ခြင်းသည် ပြည်သူလူထု လှုပ်ရှားမှုမှလာသော ပြည်သူ့အာဏာကို ထင်ဟပ်နေပြီး ဒီမိုကရေစီအပြောင်းအလဲများဖြစ်ပေါ်ရန်ဖိတ်ခေါ်နေသည်။ ဤဖြစ်စဉ်က အကြံပြုနေသည်မှာ ထိုကဲ့သို့အခြေအနေမျိုးတွင် ပုံမှန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနည်းထက်ကျော်လွန်ကာ တုံ့ပြန်လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိပြီး သင့်လျော်ပါသည်။

၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းအကြား ရွေးချယ်မှု၏ အရေးပါမှုမှာ အဘယ်နည်း။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းအကြား ရွေးချယ်မှု၏အရေးပါမှုမှာ ပကတိအခြေအနေပေါ်မူတည်သည်။ ဤအပိုင်းတွင် မည်သည့်အခြေအနေတွင်မဆို သင့်လျော်နိုင်ချေရှိမည့် အကြောင်းအရာသုံးမျိုးကို တင်ပြထားသည်။

တရားဝင်မှုဆိုသည်မှာ ပြည်သူလူထုနှင့်အစိုးရများ အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၏ အာဏာသက်ရောက်မှု၊ ဥပဒေ အရစည်းနှောင်မှု နှင့် ဘာကြောင့် လိုက်နာရန်လိုကြောင်းကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်၏ အရည်အသွေးများကို ရည်ညွှန်း သည်။

၃.၁။ လုပ်ငန်းစဉ်ရွေးချယ်ရာတွင် ဥပဒေရေးရာလိုအပ်ချက်များနှင့် ပြုလွယ်ပြင်လွယ်ရှိမှု

တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန်ဆုံးဖြတ်ချက် သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေထဲတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုလိုက်နာရန် အမြဲတမ်း လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုနှင့် တစ်ခုမ တူပါ။ ထင်ရှားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် သာလွန်အများစုဆန္ဒမဲ ရရှိရန်လိုအပ်ခြင်း၊ တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံနှင့် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ တစ်ခုချင်းစီအနေဖြင့် သော်လည်းကောင်း အားလုံးစုပေါင်း၍သော်လည်းကောင်း ပါဝင်သည်။

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် တင်ပြလာသော ပြင်ဆင်ချက်၏ သဘော သဘာဝအပေါ်မူတည်၍ မတူညီသောပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ယေဘုယျအားဖြင့် လွှတ်တော်တစ်ရပ် ချင်းစီ၏ အများစုဆန္ဒမဲ သုံးပုံနှစ်ပုံရရှိမှသာ ပြင်ဆင်နိုင်ပြီး ဖက်ဒရယ်တည်ဆောက်ပုံနှင့်သက် ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော ပြင်ဆင်ချက်များအတွက်မူ ရွေးကောက်ခံ ပြည်နယ်များတစ်ဝက်ကျော်ရှိ လွှတ်တော်များ၏ အတည်ပြုချက်ကိုပါ ရရှိရန်လိုအပ်သည်။ အခြားသော နိုင်ငံအများအပြားသည်လည်း သတ်မှတ်ထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံတန်ဖိုးများ (ဥပမာ - ပါရဂူနယူးဂီနီ၊ စင်ကာပူ၊ သီရိလင်္ကာနှင့် ဗန်နုတူနိုင်ငံတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ) ခိုင်မာအမြစ်တွယ်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ ထိုချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းကို အသုံးပြုသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ပြဋ္ဌာန်းချက် သို့မဟုတ် စံသတ်မှတ်ချက်အချို့အား ပြင်ဆင်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသော ရာသက်ပန်ပြဋ္ဌာန်းချက်များပင် ပါဝင်သည် (ဥပမာ - တီမောလက်စ်တီနိုင်ငံ တွင် အခွင့်အရေးများ၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံရေးတန်ဖိုးများကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ခြင်းအားပြင်ဆင်ရန် တားမြစ်ထားခြင်း၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် တစ်ပြည်ထောင် သမ္မတနိုင်ငံစနစ်အား ပြင်ဆင်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံတွင် ရာထူးဆက်ခံရေး စည်းမျဉ်းများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းအားပြင်ဆင်ရန် တားမြစ်ထားခြင်း)။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပြောင်းအလဲများပြုလုပ်ရန် ဥပဒေရေးရာ လိုအပ်ချက်များသည် အလွန်မြင့်မားနေပါက ဥပဒေကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားသည့် အဆင့်နှစ်ဆင့်ပါလုပ်ငန်းစဉ် အားဖြင့်ပြောင်းလဲရန် တစ်ခါတစ်ရံဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ၎င်းမှာ ပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ် နည်းများပါရှိသည့် အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပထမဦးစွာပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ထို့နောက် တွင် ပို၍အရေးကြီးသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြင်ဆင်ခြင်းဖြစ်သည်။

အခြားတစ်ဖက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲရန် ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ဆုံးဖြတ် ချမှတ်သူများအဖို့ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပတ်သတ်သည့် ပြုလွယ်ပြင်လွယ်မှု ပိုမို၍ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ကို တည်ဆဲအခြေခံဥပဒေပါ လိုအပ်ချက်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက် နိုင်ခြင်းဖြစ်နိုင်သလို လုံးဝအစားထိုးခြင်းလည်းဖြစ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေမရှိသည့်အနေအထား သို့မဟုတ် ဥပဒေအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းလုပ်ဆောင်ရန် မလို အပ်ပါက သက်ဆိုင်ရာစီမံဆောင်ရွက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို သတ်မှတ်ရာတွင် လွတ်လပ်မှုအတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ရှိမည်ဖြစ်သည်။ ထွက်ပေါ်လာမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်သည် တရားဝင်မှုရှိသည်ဟု အများက လက်ခံနိုင်စေမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုရွေးချယ်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ၎င်းလုပ်ထုံးလုပ် နည်းများတွင် တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံတစ်မျိုးမျိုး သို့မဟုတ် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ရပ်ကျင်းပ ခြင်းတို့ ပါဝင်နိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လူအများ၏ ထောက်ခံအားပေးမှုကို ရရှိ ကြောင်း ပြသနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။

၃.၂။ ပြည်သူ့လူထုပူးပေါင်းပါဝင်မှု အပါအဝင် အခြားသောလုပ်ငန်းစဉ်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲရာတွင် အများပါဝင်မှုရှိစေနိုင်မည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်သည်ဟု ခံယူမှု ရှိစေနိုင်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပြည်သူ့လူထုပူးပေါင်း ပါဝင်ခြင်းကို ယခုအခါ မျှော်မှန်းကြသည်မှာ အထင်အရှားပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ယခင်ဥပဒေ ဟောင်းကို ထိန်းသိမ်းအမှီသဟဲပြုခြင်းဖြင့်သာ တရားဝင်မှုကိုရရှိနိုင်သည်ဟု ယူဆသောနေရာ မျိုးတွင် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်သောအခါ ၎င်းအယူအဆသည် ထင်ရှားမှု နည်းပါးသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အခြေအနေမျိုးတွင် အပြောင်းအလဲအများအပြားလုပ်လျှင် သော်မှ ပြည်သူ့လူထု ပူးပေါင်းပါဝင်မှုရှိနိုင်ရေးကို မစဉ်းစားသလောက် နည်းပါးသည်။ ဥပမာ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာကဲ့သို့ဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း သောလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပို၍အများပါဝင်မှုရှိစေနိုင်မည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ပြည်သူ့လူထု ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းကို တားဆီးထားရန် ဘာအကြောင်းမျှမရှိပေ။ ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ခြင်းကို ခွင့် ပြုသင့်၊ မသင့်ဆိုသည်မှာ အခြေအနေတစ်ခုချင်းစီတွင် ၎င်းသယ်ဆောင်လာမည့် အကျိုးအမြတ် ပေါ်တွင်သာ မူတည်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲသောအခါ တရားဝင်မှုရှိစေရန် ပြည်သူ့ လူထုပူးပေါင်းပါဝင်မှုသည် ယန္တရားတစ်ခုအနေဖြင့် ပေးစွမ်းသည်။ ပြည်သူ့လူထုပူးပေါင်းပါဝင် ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ ထင်ရှားသော လူမှုအကျိုး စီးပွားအုပ်စုများ၏ အမြင်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုရှိစေနိုင်သည်။ ပဋိပက္ခသက်ရောက်မှု ရှိသော သို့မဟုတ် ကွဲပြားမှုများရှိနေသော နိုင်ငံများတွင် အနစ်နာခံအသိုင်းအဝန်းများအား ယင်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများနှင့် အယူအဆများကို မျှဝေနိုင်စေပါသည်။ ၎င်းသည် ဖြစ်နိုင်ချေ ရှိသော အဖျက်အမှောင့်သမားများကိုလည်း ပါဝင်လာစေနိုင်ပါသည်။ နောက်ခံအခြေအနေပေါ် မူတည်ကာ တော်လှန်ပုန်ကန်သူများ သို့မဟုတ် တိုက်ခိုက်ရေးအုပ်စုများ (ဥပမာ - မြန်မာနိုင်ငံ ၏ လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလုပ်ငန်းစဉ်များ)၊ လူနည်းစုလူမျိုးများနှင့် နိုင်ငံအတွင်းရှိ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ (ဥပမာ - နီပေါ)၊ သို့မဟုတ် ပြည်ပရောက်လူမျိုးများနှင့် ထိတွေ့ ဆက်ဆံခြင်းမျိုးရှိလာနိုင်သည်။ ပြည်သူ့လူထုပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ဦးဆောင်သူများအား ယင်းတို့၏အဆိုပြုချက်များကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော လူထုအား အကျိုးသင့်အကြောင်းသင့်ရှင်းပြနိုင်မည့် လမ်းကြောင်းတစ်ရပ်လည်းပေးစွမ်းသည်။ အဆိုပြုချက်များသည် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲမှတစ်ဆင့် လူထု၏အားပေးထောက်ခံအတည်ပြုမှုကို လိုအပ်သောအခြေအနေမျိုးတွင် ပြည်သူ့လူထုပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းသည် ပို၍ပင်အရေးပါသည်။ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းဖြင့် အပြောင်းအလဲလုပ်ဆောင်သော နေရာမျိုးတွင်လည်း ပြည်သူ့ လူထု၏ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းသည် အကျိုးဝင်မှုရှိသည်။

ပြည်သူ့လူထုပူးပေါင်းပါဝင်စေနိုင်မည့် ယန္တရားများတွင် အဆိုပြုထားသော အပြောင်း အလဲများကို ဆွေးနွေးအကြံပေးရန် ပြည်သူ့ညီလာခံ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ခန့်အပ်ခြင်း၊ အစည်းအဝေးများခေါ်ယူကျင်းပခြင်းနှင့် အကြံပြုချက်များရေးသားတင်သွင်းခွင့် ပြုခြင်းကဲ့သို့သော ပြည်သူ့လူထုနှင့် တိုက်ရိုက်တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ပိုမိုကျယ် ပြန့်သော ပြည်သူ့များနှင့်ထိတွေ့ကာ ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အကြံပြုချက်များအား မဲပေးဆုံးဖြတ် ခြင်း (ဥပမာ - မိုဂိုလီးယားနိုင်ငံတွင် စမ်းသပ်ကျင့်သုံးခဲ့သည်) တို့ ပါဝင်သည်။ ၎င်းတွင် နိုင်ငံ အတွင်း ကျပ်နန်းနည်းအားဖြင့် ရွေးချယ်ထားသော နိုင်ငံသားများကို ပြည်သူ့ဆွေးနွေးပွဲစင်မြင့် သို့ဖိတ်ခေါ်ကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်အများအပြားကို ဆွေးနွေးခဲ့သည်။ ထို့နောက် ကိစ္စရပ်တစ်ခုချင်းစီအပေါ် ပါဝင်သူတစ်ယောက်ချင်းစီ၏အမြင်များကို သိရှိနိုင်ရန်

မေးခွန်းများဖြေဆိုခြင်းနှင့် မဲပေးခြင်းများပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုမှ ရလာသောရလဒ်များကို နှိုင်းယှဉ်စုပေါင်းကာ လွှတ်တော်များက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို အထောက်အကူပြုရန် အသုံးပြုပါသည်။

တစ်ခါတစ်ရံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းစည်းမျဉ်းများကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အရပြောင်းလဲကာ ပြည်သူလူထုပါဝင်ခြင်းကို ခွင့်ပြုနိုင်သည်။ ဥပမာ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ၁၉၉၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စစ်တပ်ကြီးစိုးသောအစိုးရတို့က ဆန့်ကျင်သည့် လူထုအုံကြွမှုပြီးနောက် ရေးဆွဲခဲ့သည်။ တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၁၁ တွင် အခြေခံဥပဒေကို ပြည်သူ့ လွှတ်တော်တွင်း ပြင်ဆင်နိုင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်ကို မူလအားဖြင့်ဖော်ပြထားသည်။ ဒီမိုကရက်တစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲရန် တုံ့ပြန်သောအားဖြင့် အစိုးရသည် ၁၉၉၆ ခုနှစ် တွင် ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်ကိုပြင်ဆင်ကာ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်ခံမဟုတ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကြမ်းရေးဆွဲရေးညီလာခံကိုဖွဲ့စည်းရန် ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး လွှတ်တော်သည် အခြေခံဥပဒေ အသစ်ကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းမပြုမီ ထိုညီလာခံအတွင်း ဆွေးနွေးငြင်းခုံရန်နှင့် အတည်ပြုရန် ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပြဋ္ဌာန်းရန်အတွက်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကိုပြင်ဆင်ရန် အမြဲတမ်းမလိုအပ်ပါ။ နောက်ခံအခြေအနေပေါ်မူတည်ကာ ထို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို သာမန်ဥပဒေထဲတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်း၍သော်လည်းကောင်း၊ ငြိမ်း ချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ထဲတွင် ထည့်သွင်း၍သော်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို ပြန်လည်စိစစ်သုံးသပ်နိုင်ရန် တာဝန်ရှိသောသူများ၏ ဦးဆောင်ကြီးကြပ်မှုအောက် တွင် ကျင်းပ၍သော်လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

၃.၃။ တရားရုံးများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

တရားရုံးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပြောင်းအလဲလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါအရာ ရောက်သူများအဖြစ် ပါဝင်နိုင်ပြီး ၎င်းသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုပြင်ဆင်ခြင်းအကြား ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိသည်။

ပြင်ဆင်ခြင်းနည်းဖြင့် ပြုလုပ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြောင်းအလဲသည် တရားရေး ဆိုင်ရာ ပြန်လည်စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းပြုလုပ်ပါက ခံနိုင်ရည်အားပို၍နည်းသည်။ အကြောင်းမှာ ၎င်း သည် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ တရားရုံးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင်နှင့် ထိန်းသိမ်း ရာတွင် ၎င်းတို့၏အခန်းကဏ္ဍတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် ပြင်ဆင်ချက်သည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း လိုအပ်ချက်များအား လိုက်နာမှု ရှိ မရှိကို ယေဘုယျအားဖြင့် ဆန်းစစ်ပေးရသည့် အခွင့်အာဏာ ရှိသည်။ အိန္ဒိယ၊ ပါပူဝါနယူးဂီနီနှင့် ထိုင်ဝမ်အပါအဝင် အခြားသောနိုင်ငံများတွင် တရားရုံးများ သည် ထိုထက်ကျော်လွန်ကာ အခြေခံမူများနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေး၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်၏ အကြောင်းအရာအနှစ်သာရသည် လက်ရှိဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိမရှိကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါသည်။ အချို့သောနောက်ခံအခြေအနေများတွင် ထိုကဲ့သို့သော တရားရေးဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့် ကြီးကြပ်ခြင်းသည် အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ချက်အပေါ် အရေးပါ သော စိစစ်မှုများပြုလုပ်နိုင်စေပြီး အာဏာအလွဲသုံးစားပြုလုပ်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးသည်။ သို့သော် အခြားသော အခြေအနေများတွင် တရားရေးဆိုင်ရာ စိစစ်သုံးသပ်မှုများသည် အခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းကို ရပ်နားစေပြီး သမရိုးကျရေးထုံးများအတိုင်း မူလအနှစ်သာရကို ခိုင်မာ အောင်ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် အပြုသဘောဆောင်သော နိုင်ငံရေးအလျှော့အတင်းများ ကိုနှောင့်ယှက်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်သည်။

ထိုကဲ့သို့သော ပြဿနာရပ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ရေးဆွဲရာတွင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေ နည်းပါးသည်။ အနည်းဆုံး ဥပဒေဟောင်းအပေါ် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းမှုရှိခြင်း မလိုအပ်သော အခြေအနေမျိုးတွင် ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေနည်းသည်။ အခြားတစ်ဖက်၌ ထိုကဲ့သို့သော အခြေအနေများတွင်လည်း တစ်ခါတစ်ရံ တရားရေးဆိုင်ရာ စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းကို လိုအပ်နိုင်သည်။ နီပေါနိုင်ငံသည် ထင်ရှားသော ဥပမာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ တရားရုံးချုပ်သည် ပထမအကြိမ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေညီလာခံအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရမည့် သက်တမ်းတိုးမြှင့်ခြင်းကိုခွင့်ပြုရန် ငြင်းပယ်ခဲ့သည်။ ပထမအကြိမ် တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံသည် ဆွေးနွေးမှုများကို လေးနှစ်ကြာလုပ်ဆောင်နေခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်း၏နောက်ဆုံးသတ်မှတ်ရက်ကို ကျော်လွန်နေခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ တရားရုံးချုပ်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ရလဒ်အနေဖြင့် ဒုတိယအကြိမ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေညီလာခံကို ရွေးကောက်ခဲ့ပြီး ၎င်းညီလာခံသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ကို ရေးဆွဲထုတ်လုပ်ခဲ့သည်။

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) သည် ကမ္ဘာတစ်လွှားတွင် ရေရှည်တည်တံ့သော ဒီမိုကရေစီ စနစ်ပေါ်ထွန်းရေးကို အထောက်အပံ့ပေးရန် ရည်သန် ဆောင်ရွက်နေသည့် အစိုးရများအကြား ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

Constitution Transformation Network အကြောင်း

မဲလ်ဘုန်းဥပဒေကျောင်းအတွင်းရှိ Constitution Transformation Network (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကွန်ရက်) သည် သုတေသီ များနှင့် လက်တွေ့ပညာရှင်များကို အတူတကွစုဝေးစေ လျက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအကူးအပြောင်းဆိုင်ရာ ဖြစ်ရပ်ကို လေ့လာနိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်သည်။ <<http://law.unimelb.edu.au/constitutional-transformations>>

ရှင်းလင်းချက်

International IDEA ၏ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသော စာတမ်း များသည် မည်သည့်အမျိုးသားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ရည်ရွယ်ချက်များ လုံးဝမပါဝင်ဘဲ ထုတ်ဝေသော စာစောင်များဖြစ်သည်။ ဤစာစောင်တွင်ဖော်ပြထားသော အမြင်ရှုထောင့် များသည် International IDEA ၏ ရှုထောင့်ကို သော်လည်းကောင်း၊ IDEA ၏ ဘုတ်အဖွဲ့ဝင်များ၏ ရှုထောင့်ကိုသော်လည်းကောင်း ကိုယ်စားမပြုပါ။ ဤ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသေးစိတ်လေ့လာချက်စာစောင်အတွင်းတွင်ဖော်ပြ ထားသည့် အမြင်ရှုထောင့်များသည် ပုံပိုးကူညီသော နိုင်ငံများ၏ အမြင်ရှုထောင့်ကိုသော်လည်းကောင်း ကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိပါ။

မူပိုင်ခွင့်

© International IDEA နှင့် Constitution Transformation Network ၂၀၂၁ ခုနှစ် မူပိုင်ဖြစ်သည်။

© အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် မူပိုင်ဖြင့် ထုတ်ဝေသည်။

ဤစာအုပ်ကို ကွန်ယူတာဖိုင်အနေဖြင့် Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0) licence ဖြင့် ရယူနိုင်ပါသည်။ စီးပွားဖြစ်လုပ်ဆောင်ခြင်း မဟုတ်လျှင်၊ ဤမူရင်း စာအုပ်ကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ ရည်ညွှန်းဖော်ပြ လျက် ကူးယူခြင်း၊ ဖြန့်ချိခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်း၊ စာသားများ ပြန်လည်စီစဉ်ခြင်း၊ ဆီလျော်အောင် ပြင်ဆင်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့ ပြုလုပ်ခြင်းမရှိမီဆိုပါက ဤခွင့်ပြုချက် လိုင်စင်ကိုပင် အသုံးပြု၍ ဖြန့်ဝေရန်ဖြစ်ပါသည်။

ဤခွင့်ပြုချက်လိုင်စင်အကြောင်း ပိုမိုသိရှိလိုပါက Creative Commons website <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>> တွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

ISBN : 978-91-7671-434-8 (Print)
ISBN : 978-91-7671-433-1 (PDF)
DOI : <<http://doi.org/10.31752/idea.2021.60>>

ကိုးကားချက်များနှင့် အခြားဖတ်ရှုစရာများ

Böckenförde, M., *Constitutional Amendment Procedures*, International IDEA Constitution-Building Primer No. 10, September 2014, <<https://www.idea.int/publications/catalogue/constitutional-amendment-procedures>>, accessed 5 October 2018

Chang, W.-C., Thio, L., Tan, K. YL and Yeh, J.-R., ‘Constitutional Change and Amendments’, in *Constitutionalism in Asia: Cases and Materials* (Oxford: Hart Publishing, 2014)

Constitution Transformation Network and International IDEA, Second Melbourne Forum on Constitution Building in Asia and the Pacific, Manila, The Philippines, 3–4 October 2017, Interim Report, <<https://law.unimelb.edu.au/constitutional-transformations/MF/melbourne-forum-2017/interim-report>>, accessed 5 October 2018

ဤစာတမ်းအား ဘာသာပြန်ထုတ်ဝေခြင်းကို နော်ဝေနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ လူ့စင်ဘူရီအစိုးရ၊ ဖင်လန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ဆွီဒင်အစိုးရတို့မှပံ့ပိုးကူညီသည်။

Norwegian Embassy

Ministry for Foreign Affairs of Finland

